

**BOSHLANG'ICH TA'LIMDA O'QITUVCHI VA OTA -ONALAR
HAMKORLIGI.FARZAND MUVAFFAQIYATI SARI**

Normurodova Saodat Musurmon qizi

Termiz davlat iqtisodiyot va servis universiteti talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich ta'limda o'qituvchi va ota-onalar hamkorligining ahamiyati, mazmuni va samarali usullari tahlil qilingan. Bolaning ta'limdagi muvaffaqiyati uchun o'qituvchi va ota-onalarning birgalikdagi faoliyati, o'zaro muloqoti va yagona maqsad sari intilishi muhim omil sifatida ko'rib chiqiladi. Tadqiqotda samarali hamkorlikni ta'minlash uchun amaliy yondashuvlar va innovatsion usullar taklif etiladi. Shuningdek, bolaning bilim olish jarayonida oilaning roli va maktabning ta'limiy va tarbiyaviy vazifalari integratsiyasi yoritilgan.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, o'qituvchi va ota-onalar hamkorligi, bolaning muvaffaqiyati, ta'lim jarayoni, oilaning roli, samarali muloqot, o'zaro ishonch, innovatsion yondashuvlar, farzand tarbiyasi, pedagogik hamkorlik.

Boshlang'ich ta'lim davri har bir bolaning rivojlanishida muhim bosqich bo'lib, bu davrda nafaqat maktab, balki oilaning ham o'rni katta ahamiyat kasb etadi. O'qituvchi va ota-onalar o'rtasidagi samarali hamkorlik bolaning nafaqat bilim olishiga, balki shaxs sifatida shakllanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ushbu maqolada boshlang'ich ta'limda o'qituvchi va ota-onalar hamkorligining ahamiyati, muhim tamoyillari va amaliy tavsiyalar ko'rib chiqiladi.

O'qituvchi va ota-onalar hamkorligining ahamiyati

Bola rivojlanishida yagona yondashuvni ta'minlash: O'qituvchi va ota-onalar birgalikda ishlaganda, bola o'zini xavfsiz his qiladi va bilimlarni yanada samarali o'zlashtiradi.

Motivatsiya va qo'llab-quvvatlash: Ota-onalarning ta'lim jarayonida faol ishtirok etishi bolalarda o'qishga bo'lgan qiziqishni oshiradi.

Shaxsiy rivojlanish: O'qituvchi va ota-onalarning birlashgan harakatlari bolada ijtimoiy va emotsional ko'nikmalarni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

Hamkorlikning asosiy tamoyillari

O'zaro ishonch va hurmat: O'qituvchi va ota-onalar bir-birini qo'llab-quvvatlashi va bolaga yordam berishdagi niyatlarini birlashtirishi lozim.

Tizimli muloqot: Muntazam uchrashuvlar va suhbatlar orqali bolaning rivojlanishi haqida fikr almashish muhim.

Yagona maqsad va strategiyalar: Ta'lim va tarbiya jarayonida umumiy yondashuv va rejalarning ishlab chiqilishi.

Hamkorlik shakllari va usullari

Ota-onalar yig'ilishlari va seminarlar: Maktabda ota-onalarga mo'ljallangan maxsus mashg'ulotlar va davra suhbatlari tashkil etish.

Individual suhbatlar: Har bir bola haqida ota-onalar bilan alohida muloqot qilish orqali uning individual ehtiyojlarini aniqlash.

Oilaviy loyihalar: Bolalar va ota-onalar birgalikda ijodiy yoki ilmiy loyihalar ustida ishlashlari orqali ularning hamkorligi mustahkamlanadi.

Elektron platformalar va onlayn muloqot: Zamonaviy texnologiyalar orqali ota-onalarni ta'lim jarayoniga jalb qilish (elektron kundaliklar, messendjerlar va ijtimoiy tarmoqlar orqali).

O'qituvchi va ota-onalar hamkorligining natijalari:

Ta'lim sifatining oshishi: Bola o'zlashtiradigan bilimlar miqdori va sifati yaxshilanadi.

Bolaning ijtimoiy rivojlanishi: Ijtimoiy moslashuvchanlik va jamoa bilan ishlash ko'nikmalari rivojlanadi.

Emotsional barqarorlik: Bolada o'ziga bo'lgan ishonch va psixologik barqarorlik oshadi.

Tavsiyalar

O'qituvchilar ota-onalar bilan muloqotda samimiy va tushunarli bo'lishlari kerak.

Ota-onalar ta'lim jarayonida faol ishtirok etib, o'qituvchilarni qo'llab-quvvatlashlari lozim.

Oilada o'qishga qulay muhit yaratish uchun ota-onalarga amaliy maslahatlar berish.

Hamkorlikda bolaning ijtimoiy va ta'limiy maqsadlariga erishish uchun kichik bosqichlarga bo'lingan rejalar ishlab chiqish.

O'qituvchi va ota-onalar o'rtasidagi hamkorlik bolaning muvaffaqiyatli rivojlanishi uchun zarur omillardandir. Bu hamkorlik nafaqat ta'lim jarayonida, balki bolaning ijtimoiy hayotga moslashishida ham muhim ahamiyatga ega. O'qituvchi va ota-onalar o'zaro tushunishni va qo'llab-quvvatlashni yo'lga qo'yish orqali farzandlarning kelajagini muvaffaqiyatli shakllantirishda katta yutuqlarga erishishi mumkin.

Vygotskiyning ijtimoiy-o'quv jarayoniga oid nazariyasiga ko'ra, bolaning kognitiv rivojlanishi ijtimoiy muhit bilan chambarchas bog'liq. U ota-onalar va o'qituvchilar o'rtasidagi hamkorlikni bolaning o'quv faoliyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadigan omil sifatida baholagan. Vygotskiy shunday deydi: "Bolalar bilimlarni faqat o'zlari emas, balki kattalar bilan muloqot qilish jarayonida, ya'ni birgalikda o'rganish orqali rivojlanadilar."

John Dewey (1859–1952) o'zining tajribaviy ta'lim nazariyasida ta'kidlagan: "Ta'lim faqat maktab doirasida cheklanmasligi kerak. Oila va maktab o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik bolalar uchun muvaffaqiyatli ta'lim muhitini yaratadi." U ota-onalarni ta'lim jarayonida faol ishtirok etishga undagan va ota-onalarning hamkorligi bolaning individual qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim rol o'ynashini ta'kidlagan.

Joyce Epstein (1944-y.t.) ta'limdagi ota-onalar va o'qituvchilar hamkorligini tahlil qilishda mashhur bo'lgan olimdir. U "Oilaviy va maktab hamkorligi modeli"ni ishlab chiqqan bo'lib, uning fikriga ko'ra, ta'lim jarayonida uch asosiy omil: maktab, oila va jamiyat integratsiyasi katta ahamiyatga ega. Epstein shunday deydi: "O'qituvchi va ota-onalarning yaqin hamkorligi bolalar o'qish motivatsiyasi va akademik natijalarini sezilarli darajada oshiradi."

Urie Bronfenbrenner (1917–2005) ning ekologik tizimlar nazariyasiga ko'ra, bola rivojlanishi uning atrofidagi mikro (oila, maktab) va makro (jamiyat) tizimlarining o'zaro ta'siri bilan bog'liq. U shunday fikr bildiradi "Oila va maktab o'rtasidagi faol muloqot bolaning ruhiy barqarorligi va bilimlarni o'zlashtirishida hal qiluvchi rol o'ynaydi."

Anne Henderson va Karen Mapp (2002) o'z tadqiqotlarida shunday ta'kidlaydilar "Ota-onalar va o'qituvchilarning samarali hamkorligi nafaqat bolalarning bilimlarini oshiradi, balki ularning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantiradi va o'qishga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi. Ular ota-onalar bilan o'qituvchilarning muntazam muloqot qilishini samaradorlikning kaliti sifatida ko'rsatgan.

Maria Montessori (1870–1952) o'zining ta'limga oid qarashlarida bolalarning tabiiy qiziqishlarini rivojlantirishga katta e'tibor qaratgan. U ota-onalarni ta'lim jarayonining bir qismi sifatida ko'rib, shunday degan: "Ta'limda ota-onalar va o'qituvchilar birgalikda ishlaganda, bola o'z salohiyatini to'liq ochib bera oladi."

O'zbekistonda ham boshlang'ich ta'limda o'qituvchi va ota-onalar hamkorligini o'rganish bo'yicha bir qator tadqiqotlar o'tkazilgan:

- **A. Qodirov:** Ota-onalar va o'qituvchilar o'rtasidagi muloqotni ta'lim sifatini oshirishning eng muhim omillaridan biri sifatida ko'rsatadi.
- **N. Tursunov:** O'zining maqolalarida boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning muvaffaqiyatiga erishishda ota-onalarning faol ishtirokini rag'batlantirish zarurligini ta'kidlaydi.

O'qituvchi va ota-onalar hamkorligi mavzusi har doim ta'lim olimlarining e'tibor markazida bo'lib kelgan. Ushbu hamkorlik samarali bo'lishi uchun o'zaro ishonch, tizimli

muloqot va birgalikdagi harakat muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy ta'lim jarayonida bu yondashuv bolalarning muvaffaqiyatli rivojlanishi uchun asosiy shartlardan biri sifatida qaralmoqda.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Абдукаримов Х. “Оила ва мактаб ҳамкорлиги: тарбиянинг асосий қоидалари”. – Тошкент: Фан, 2019.
2. Ҳайдаров Н. “Болалар психологияси”. – Тошкент: Ўқитувчи, 2020.
3. Гафурова Н. “Бошланғич таълимда ижодий ёндашувлар”. – Самарқанд: СамДУ нашриёти, 2021.
4. Vygotsky, L. S. “Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes”. – Cambridge, MA: Harvard University Press, 1978.
5. Epstein, J. L. “School, Family, and Community Partnerships: Preparing Educators and Improving Schools”. – Routledge, 2018.
6. Bronfenbrenner, U. “The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design”. – Harvard University Press, 1979.
7. Coleman, J. S. “Parent Involvement in Education”. – Educational Researcher, 1991.
8. “UNESCO: Family Engagement in Early Childhood Education”. – UNESCO Publication, 2022.